

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND

Landsmøte i Det norske Arbeiderparti
Folkets hus, 18. juni 1994

Kontroller mot framføring

Partifeller,

For to uker siden besøkte jeg Fosnavåg på Sunnmørskysten. Ved kaia lå en båt og losset sei. I Sunnmørsfisks lokaler gikk produksjonen for fullt. Seien ble filetert, lagt på kjøll og båret ombord i lastebiler med kurs for Tyskland.

Det jeg så var et resultat av EØS-avtalen, et levende bevis på at politikk nytter. 40 kvinner fikk ny jobb da tollene på seifilet forsvant. Nå går salget for fullt og til høsten oppretter de 20 nye arbeidsplasser. Det vi så var en del av den visjonen vi har for et Kyst-Norge i vekst.

Men jeg så noe mer - planer om ny utbygging og nye arbeidsplasser dersom Norge blir med i EU. Slik blir politikken konkret.

Folkeavstemningen den 28. november er et valg om Norges framtid: Skal Norge ha full medbestemmelse i et nytt EU av 16 land? Eller skal vi stå utenfor?

Hvis Sverige og Finland gjør som Østerrike - står ikke valget mellom EØS-avtalen slik den er i dag - men mellom et svakere EØS som færre vil være opptatt av - og fulle politiske rettigheter for Norge.

Mange av dem som argumenterer mot EU, argumenterer i virkeligheten også mot EØS-reglene. Ja, mye av Senterpartiets og SVs kritikk av EU retter seg mot at Norge er en del av verdensøkonomien. Men den har vi da ikke tenkt å melde oss ut av.

Vi ønsker frihet til å handle under ordnede forhold. Ikke uorden og markedsliberalisme!

Vi ønsker frihet for oppdrettslaksen vår og vern mot dumping. Vi vil at våre lastebiler som frakter varer til Italia, også skal ha rett til å ta varer med hjem.

Vi vil ha ordnede forhold. Fri handel betyr ikke ukontrollert handel. EU har regler som kan stanse import av produkter som er en fare for helse og miljø - regler som hindrer at en bedrift får monopol i markedet - regler for å sikre at bankene har sin økonomi i orden. Alt dette er styring - ikke markedsliberalisme.

Spørsmålet er ikke om vi skal ha politisk styring, men hvor og hvordan. Vårt svar er greit: Vi vil ha mest mulig politisk styring i Norge for å sikre våre sosialdemokratiske visjoner for samfunnet. Men der hvor mulighetene for nasjonal styring stanser - der skal vi gjenvinne noe av styringen sammen med andre land.

Så prøver noen å få det til å se ut som om EU skal overta styringen. Dette er ikke riktig. Det er jo faktisk EU-landene selv som styrer EU - ikke EU som styrer EU-landene. EU betyr tilleggsstyring.

Norge i EU vil få større sikkerhet for at alle landene holder orden i sin økonomi slik at våre renter ikke øker. Norge i EU vil få sterkere vern mot prisstigning og dyrtid. Norge i EU vil gi større felles innsats for landene i Sentral og Øst-Europa. Norge i EU vil gi oss større europeisk støtte til å løse miljøproblemene på Kola. Norge i EU vil gjøre det lettere å få slutt på alle utslippene som dreper liv i norske elver og innsjøer.

På få år har Europa endret seg fundamentalt. Nå er det faktisk ikke markedet som er vår aller største utfordring. Nå må vi stille oss noen grunnleggende spørsmål:

- Hvor hører Norge hjemme?
- Er det en fordel for Norge å stå alene utenfor det samarbeid som vil forme hele Europas framtid?
- Er det på denne måten at vi best kan bidra til en tryggere framtid - og bidra til at Europa tar nye løft for arbeid, miljø og en rettferdig verdensordning?
- Hvordan skal vi stille oss i Norge når Sverige og Finland blir EU-medlemmer sammen med Danmark?
- Skal andre tale Norges sak der viktige beslutninger fattes?
- Hvordan kan Arbeiderpartiet - som alltid har vært internasjonalt orientert - vinne størst gjennomslag for sosialdemokratiske verdier også utover vårt eget land?

Landsmøtet i 1992 tok stilling til dette - vi skulle søke om medlemskap for å få full medbestemmelse i det europeiske samarbeidet. Landsmøtet ga et klart signal: "Arbeiderpartiet vil at Norge skal søke om medlemskap i EF, fordi vi mener at Norge hører naturlig hjemme i et forpliktende samarbeid med de demokratiske land i vår egen verdensdel."

Forhandlingene er i mål. Resultatet ble godt for Norge. La ingen være i tvil: Dette er svært viktig når vi skal ta stilling den 28. november.

Vi ba verken om unntak eller unnskyldning for norsk virkelighet. Vi har arbeidet for at norske særtrekk blir en del av EU og ikke bare et unntak. Vi har fått varige ordninger. Samarbeidet i EU må - og vil - i framtiden romme den nye virkelighet som Norden bringer med seg - og vi forlanger og forventer respekt for våre særtrekk og vitale interesser.

Dette har vi nådd fram med. Vi måtte ha sikkerhet for kontrollen med naturressursene. Og vi sa fra: Vi står på for Norges interesser. Det virket!

- Vi har fått slått fast våre suverene rettigheter over oljen og gassen i traktatteksten.
- Fiskeriene er sikret
- Vi har fått egne ordninger for nordlig landbruk og grønt lys for nasjonal støtte til landbruket og en aktiv distriktspolitikk.
- Vi vil få støtte fra EUs fond til områder med spredt bosetting - en ny dimensjon i distriktspolitikken.

Forhandlingsresultatet er omfattende. Hvis jeg skal peke på en fellesnevner, så er det denne: Vi har fått våre europeiske naboland med på hovedlinjene i den politikken vi fører for verdiskapning, sysselsetting og bosetting i hele landet. Det gir økt trygghet.

Sverige senker sine matpriser til EU-nivå allerede til neste år - uansett. Derfor må også våre kostnader ned, om ikke svenskegrensen skal bli en handledisk - med oss på kundesiden og svenskene ved kassa.

Det kan vi motvirke med den avtalen Gunhild har oppnådd. Arbeiderpartiets landbrukspolitikk har alltid tatt godt vare på norske bønder, og det vil den fortsatt gjøre. Vi står foran omstillinger uansett. Vi vil løse landbruket gjennom disse omstillingene fordi vi ønsker et levende bygde-Norge. Med den avtalen vi har oppnådd - og med vilje til solidaritet - vil vi sikre de samme utviklingsmuligheter for landbruket i EU - som det Stortinget sluttet seg til under behandlingen av dokumentet "Landbruk i utvikling" i fjor.

Vi kan slå fast: Med denne avtalen er vi sikret at vi kan gi varig støtte til landbruket. Noe betaler EU, noe betaler vi sammen og noe betaler vi selv. Støtteordningen for Nordlig landbruk gjør det mulig å bruke nasjonal støtte opp til dagens nivå i områder nord for 62 breddegrad - og likedan i store områder i sør. Vi vil fortsatt legge vekt på særlig støtte til distriktslandbruket. Det vil bli sterkere satsing på miljøvennlig jordbruk og bygdeutvikling. Vi kan ha nasjonale støtteordninger også utenfor nordlig landbruk, der hvor det er vanskelig å tilpasse landbruket til EUs landbrukspolitikk.

Vi får alle billigere mat ved medlemskap. Det er viktig for mange - kanskje særlig for unge i etableringsfasen og for de eldre som ikke har det så flust. Da er det viktig om pengene strekker litt lengre - og at det blir billigere å handle - det vil vi alle merke.

Samtidig vil vi hjelpe norsk landbruk og næringsmiddelindustrien gjennom en helt nødvendig omstilling - en omstilling som må komme enten det blir ja eller nei i november. Stortinget har vedtatt en bevilgning på 200 millioner kroner for å styrke den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien. Vi vil følge opp med et omfattende program og ytterligere bevilgninger for å bedre næringens konkurransedyktighet - og dermed trygge arbeidsplassene.

Vi skal akte fortiden, men ikke leve i den. La oss bruke utfordringene til å ruste oss for framtiden!

Det er mange i Brussel som ikke kommer til å glemme Jan Henry T. Olsen fra Tromsø og Norge. Han fikk EU-landene til å godta at våre ordninger for bærekraftig fiskeriforvaltning skal legges til grunn i våre nordlige farvann.

Norske fiskeres rettigheter til fiskeressursene er sikret - de er ikke tidsbegrenset og kan ikke endres uten at Norge er enig. Og et slikt samtykke har vi faktisk ikke tenkt å gi. Våre torskeressuser i Nord tilhører fortsatt norske fiskere. I Nordsjøen har vi fått fastslått våre rettigheter, bestand for bestand.

Vi har også trygghet for at 12-milssonen fortsatt forblir et område kun for norske fiskere.

Det gjør inntrykk at Norge har lykket med å bygge opp fiskeressursene. Mange land, også i EU, har lykket dårligere. Mange bestander er nedfisket. På verdensbasis har fiskeriene stagnert. Derfor er vår forvaltning interessant for andre, og i andres interesse.

Og derfor har vi høstet respekt for vår forvaltning. Vi har fått en juridisk bindende garanti for at forvaltningen nord for 62° skal bygge på dagens norske fiskeripolitikk. Det betyr at EU skal tilpasse seg oss, og ikke omvendt. Dette gjør EU fordi de har sett at det vi gjør er riktig. Norsk fiskeriforvaltning i EU vil bety at EU får en bedre politikk. Det er ikke bare vi som sier det. Det er vår fiskeriløsning som har fått mange på Island til å spørre seg om ikke de også bør søke om medlemskap. Men da må islendingene legge om stilen. Det tjuvfiske som nå pågår har i allefall ikke EUs støtte.

Det er mange misforståelser ute og går om fiskeriløsningen. Det er lett å spre frykt og uro. I samtaler med folk får jeg høre de utroligste ting - om spanjoler som står rede til å innta norske fiskebanker og om Kystvakten som ikke lenger skal få drive kontroll. Da må jeg si: Tror dere virkelig at vi ville ha gjort noe slikt - solgt ut vitale norske interesser? Tror dere at denne regjeringen kunne ha stått oppreist og sett folk i kvitauget hvis dette hadde vært tilfelle? Sannheten er enkel: Vi beholder våre fiskerettigheter. Ingen slipper ukontrollert inn hos oss og selvsagt skal Kystvakten drive kontroll, både med norske og utenlandske fartøy.

Men alle vet at det vi gjør hos oss ikke er nok. Fisken krysser grensene - havet er sårbart - og det andre land gjør hos seg kan få dramatisk betydning hos oss. Derfor vil en sterk norsk rolle i utviklingen av EUs politikk nettopp når det gjelder fiskerier være ønskelig, og til beste for alle.

Norge i EU vil vinne større gjennomslag for en bærekraftig forvaltningspolitikk og for sterkere kontroll. Vi er en fiskeripolitisk stormakt. Vi kan dette med bærekraftig forvaltning. Vi står bedre rustet ved å delta i samarbeid med andre - som f.eks. i kampen mot ulovlig fiske

i Smutthullet eller annet tjuvfiske. For meg er dette et viktig argument for medlemskap.

For en fiskerpolitisk stormakt er fri markedsadgang til verdens største fiskemarked jevngodt med å vinne 12 rette, lotto og måltips samme uka. Det kan bare gå en vei. Skal vi da si nei til dette? Med EU-medlemskap og fri markedsadgang følger nye muligheter for Kyst-Norge. Blir vi nå endelig kvitt denne tollene, så vil det kunne gi milliardinntekter og mange av nye arbeidsplasser.

Med den høye tollene er det land som Danmark, Nederland og Frankrike som har bearbeidet norske råvarer. De har sikret seg arbeidsplasser som vi kunne ha hatt i Kyst-Norge. Det kan det nå bli en slutt på. I fiskeindustrien sier de det slik: Ved medlemskap og full markedsadgang vil det bare være fantasien som setter grenser for hva vi kan gjøre med våre råvarer.

**

Så spør noen: Hva skal vi betale - hva koster medlemskapet? Før jeg går litt inn på dette: Alle land som går inn i EU har fått mer igjen for det enn de har betalt. Men det er vanskelig å sette konkrete tall på fordelene, for tall kan det alltid vises og vrenses på. La meg så si; EU har ikke noe stort budsjett. Til fellesskapet setter landene til side litt over 1 prosent av sitt bruttonasjonalprodukt. Nesten 99 prosent er det vår egen sak hvordan vi bruker.

Norge vil betale en kontingent - samtidig vil vi få overføringer tilbake fra EU, ikke minst til landbruket- og distriktene. Men vi vil betale inn litt mer enn vi får tilbake. Det gjelder det samme prinsipp her som i Norge - de som har mest, betaler litt mer.

Forskjellen på det vi betaler inn og det vi får tilbake vil være på omlag 2,6 milliarder i 1995. Ved århundreskiftet øker nettobidraget til omlag 6,5 milliarder. Dette er som en forsikring - en investering i den trygghet og de nye muligheter som stabilitet og et bredere fellesskap gir oss.

Vi skal ikke kutte bevilgninger til velferden. Underskuddet får heller bli litt større enn ellers i de første årene. I Stortingsmeldingen viser vi hvordan et EU-medlemskap vil legge grunnlaget for økt verdiskapning. Medlemskap vil gi større forutsigbarhet og økt trygghet for investeringer og arbeidsplasser. Det blir lettere å vite hva vi skal holde oss til. Det vil gi bedre grunnlag for at vi sammen kan skape de verdier vi trenger for å trygge og videreutvikle velferdstilbudene.

Norge trenger en sterk og aktiv offentlig sektor. Vi er rede til å gjøre det som er nødvendig for å finansiere offentlig sektor og en sterk velferdsstat. Hvis vi reduserer noen avgifter, kan vi øke andre avgifter. Det er ikke uvanlig at vi gjør slike justeringer på budsjettet. I desember 1992 omplasserte vi over 7 milliarder kroner på budsjettet for 1993. Også nå vil folk få se at Arbeiderpartiet slår ring rundt velferden og de offentlige tilbudene som er så viktige for folks trygghet i hverdagen. Poenget er jo at

vi som er for, er det fordi vi føler oss sikre på at velferdsstaten er mer trygg innenfor enn utenfor, og fordi soliditeten i norsk økonomi er selve grunnmuren, ja mer enn det - det er både grunnmuren og reisverket i velferdsstaten slik vi vil bygge og utvikle den.

Partifeller,

Til dere som er usikre vil jeg si: Valget står ikke mellom dagen i går og dagen i morgen. For et nei er ikke et ja til at alt skal fortsette som før. Personlig føler jeg at den største usikkerheten knytter seg til et nei. Jeg kan ikke se hvordan det kan være i Norges interesse å stå helt alene utenfor fellesskapet av demokratiske land i Norden og Europa.

Samfunnsforskeren Marianne Gullestad setter ord på den tvilen mange føler i en artikkel i Aftenposten forleden. Hun skriver at mange har et intenst ønske om at hjemmet skal være en uberørt og fredet plett. Hun mener at manges skepsis til EU må forstås som et like intenst ønske om at miljøforurensning, strålefare, finansspekulasjon og andre onder skal kunne holdes utenfor den norske grensen.

Slik føler vi det alle. Spørsmålet er hvordan vi best kan ta vare på verdiene og få mere av det vi ønsker - mer velferd, mer arbeid og bedre miljø.

I dag stopper Stortingets myndighet ved svenskegrensen. Det er det som er det virkelige problemet. Der ligger usikkerheten, og der ligger til tider avmakten. For mot de problemene Gullestad peker på er landegrensene stadig mindre verdt.

Min overbevisning er denne: Det er ved å delta i EU at Norge best kan styre unna en utvikling vi ikke ønsker og styre - sammen med andre - i spørsmål der hvert enkelt land ikke rekker ned til pedalene.

En trygg hverdag handler om velferd og omsorg - saker som ikke minst våre kvinner har båret fram. Hvis det var slik at et EU-medlemskap truet det norske velferdssamfunnet, da ville jeg ikke ha anbefalt et ja. Jeg sier ja fordi jeg er trygg på at medlemskap i EU vil sette oss bedre i stand til å styrke likestillingen og den velferdsstaten vi er så stolte av.

Velferdsordningene våre - Folketrygden, helsevesenet, barne- og eldreomsorgen - det vil vi i Norge bestemme over selv - innenfor eller utenfor EU. Men den økonomiske evnen - den må vi ha - evnen til å betale det som en aktiv velferdspolitikkk krever.

Siden slutten av 80-årene har vi gjennomført en snuoperasjon i norsk økonomi. Det har vi gjort for å få flere i jobb og for å trygge velferden. Alt det vi har gjort etter 1986 kunne vi også ha gjort som medlemmer av EU. De målene EU-landene har satt for å få orden i sin økonomi - de målene har vi allerede nådd. Fordi vi har ført en solidarisk politikk. Derfor har vi også lavere ledighet.

Utenfor EU må vi regne med at norske renter vil ligge høyere enn om vi er med. Utenfor EU vil det knytte seg større usikkerhet til investeringer i

Norge. Utenfor EU vil vi ha mindre innflytelse på en politikk som uansett vil virke - også på oss. Vi vet hva renter, prisstigning og investeringer betyr for arbeidsplassene og for den enkelte.

Jeg mener vi styrker vår egen politikk for full sysselsetting ved å være med. Vi har ikke noe å frykte - men noe å hente fra EU-samarbeidet.

I partiprogrammet sier vi at vårt mål er å gjøre arbeid, miljø og sosiale rettigheter til overordnede mål for utviklingen av Europa. Og at Europa må ta et sterkere felles ansvar. For at verden skal ta noen viktige skritt framover, må Europa være med - ja oftest gå foran! Bidrar vi best til dette ved å stå utenfor? Blir Europa bedre uten nordmenn?

Skal vi nå våre mål om internasjonal solidaritet gjør vi det best ved å gå inn - der meninger formes og beslutninger fattes. Der kan vi - hver dag - fremme våre forslag og argumentere for vårt syn. Vi kan tale vår egen sak. Vi kan støtte andre når vi er enige og si i fra når vi er uenige. Hvem har sagt at vi ikke kan være foregangsland i EU?

La oss finne sammen med miljøforkjemperne, og gå inn den europeiske miljøkampen heller enn å vende den ryggen. Vi er for gjensidig avhengige til det.

La oss merke oss hva briten Charles Secrett fra organisasjonen "Friends of the Earth" har sagt i Naturvernforbundets eget blad. Han sier: "Nå er miljøspørsmålene integrert i alle deler av politikken, slik som energi, økonomi, turisme og samferdsel. Alle EUs direktorater må tenke på miljøkonsekvensene. Dette er nedfelt i Maastrichtraktaten. Jeg tror det ville være meget bra for EUs miljøpolitikk om Norge ble med. De små land i EU har mye innflytelse, og jeg tror Norge ville fungere som et godt eksempel for resten".

Vår ambisjon skal være å drive EU-samarbeidet videre. Det har vi krefter til. Tenk bare på at de fire nordiske landene - med sine 25 millioner innbyggere - vil ha større stemmevekt i Ministerrådet enn Tyskland med sine 80 millioner!

Når EU-landene møtes sitter det én person fra hvert land rundt bordet. Taletiden er ikke fordelt etter antall innbyggere. Det er hvor gode argumentene er som teller, om man vil bli hørt. Vi har argumentene, vi har tro på at de holder og i de aller fleste spørsmål har vi også partifeller og meningsfeller. Selvsagt kan vi! Selvsagt skal vi!

Partifeller,

Noen sier at de som er for, appellerer til hjernen, mens de som er mot appellerer til følelsene. Her kan det ikke være et enten eller for oss sosialdemokrater. Det må være et både og.

Alle meninger begynner med hva vi føler, hva vi ønsker, hva vi frykter. Hva vil skje i det nære? Hva vil gi meg, min familie, mine barn og barnebarn en trygg framtid?

Det er hva vi får til her i landet som betyr mest.

Men Europas historie har vist at tryggheten avhenger av at landene på ordnet vis kan finne fredelige løsninger på alt det de er enige og uenige om. Flere hundre års historie har vist at vi lever i et skjebnefellesskap. Ingen - heller ikke vi i Norden - har fast plass i et rolig hjørne av Europa der vi kan si: Her er vi trygge. De to verdenskrigene begynte ikke her. Men de innhentet også oss.

For mange nordmenn er det viktig at landene i Norden står sammen. Det har med nærhet og språk og felles historie å gjøre. Men aller viktigst er følelsen av nordisk samhold - følelsen av å høre til. I 1972 fryktet mange at et ja ville splitte Norden. I 1994 er det et nei som kan skape nye skiller mellom oss.

Kanskje er det mer enn noe annet det at Norden virkelig kan finne sammen i et nytt EU som gjør medlemskap til det trygge valget.

Vaclav Havel ønsker medlemskap for sitt land for å befestе den selvstendighet og frihet tsjekkerne har vært foruten i 50 år. Vi er alle forskjellige, sier Havel. Men vi er i samme båt. Vi kan strides om vår plassering i denne båten, men vi kan også rådføre oss om dette i fred.

Det er denne tilhørigheten og tryggheten som samarbeidet gir, som får ham til å ønske tsjekkisk medlemskap. Dette ble også viktig for at så mange østerrikere sa ja til EU. Simon Wiesenthal - som fikk merke grusomhetene under annen verdenskrig - sier det slik til VG: Jo flere land som er med i et forpliktende samarbeid i Europa, desto vanskeligere vil det bli å starte krig.

Vi ligger i det nordvestlige hjørne av Europa med felles grense til Russland. Det knytter seg mye usikkerhet til den videre utviklingen i øst. Hva er situasjonen om 5, 10 eller 20 år? Vi må tenke i et slikt perspektiv. Jeg mener Norge vil ha større trygghet for framtiden om også vi er en del av det forpliktende samarbeidet mellom europeiske demokratier - med i et nytt og bredere EU med kanskje 16 land - med Norden inne med vårt folkevett og vår sosialdemokratiske tradisjon.

Noen partifeller har pekt på Arbeiderpartiets program og sagt at det er alternativet til EU-medlemskap. Det forstår jeg ikke. Det er jo ikke den politikken vi fører i Norge vi nå diskuterer. Det vi skal ta stilling til er vårt forhold til Norden og Europa - landene omkring oss - og da kommer vårt program for den nasjonale styringen til kort. Det er jo nettopp derfor partiprogrammet så grundig tar opp de nære bånd mellom det vi greier hjemme og ute. Der er jo derfor programmet sier: "For å virkeliggjøre de sosialdemokratiske målene vil Arbeiderpartiet gjøre en innsats nasjonalt og på ulike internasjonale arenaer samtidig." Og derfor står det jo også at Norge bør forhandle om medlemskap og søke et nærmere samarbeid med landene i vår verdensdel.

Å velge å være med i EU er å si fra om at vi vil ha medbestemmelse. Det er et klart uttrykk for vår selvråderett - å vise flagget der Europas land møtes. Vi hører hjemme der framtiden formes.

Så sier noen at det beste hadde vært et Europa uten EU. Det er det aller verste. På Nei til EUs markering sist søndag sto en av hovedtalerne fram og beskrev EU som en rottefelle og et politisk monstrum som vi måtte legge dødt. Først da - sa han - kan europeere begynne å snakke sammen.

Dette er uttalelser - partifeller - som skremmer meg. Om EU forsvant, så ville det være fordi samarbeidet hadde brutt sammen - blitt revet i stykker av interne konflikter. Rundt om i Europa er det ikke de demokratiske samarbeidskreftene som ønsker å legge EU dødt. Det er helt andre krefter - som i allefall vår bevegelse ikke kan identifisere oss med.

Dette er krefter vi må bekjempe - det tror jeg vi alle er enige i - enten vi er for eller mot norsk medlemskap. Et uorganisert Europa kan ikke være i Norges interesse. Et slikt Europa vil ikke være i stand til å ta felles løft for å få fler i arbeid, for å bedre miljøet eller sikre velferdssamfunnet. Et slikt Europa blir et usikkert og utrygt Europa.

Et ja fra Østerrike og fra de nordiske søkerlandene, er et ja til at demokratiske land i Europa tar mere ansvar sammen for å skape muligheter og løse problemer.

For meg er det unaturlig å tenke framtidens Europa uten Norge. Like unaturlig som å tenke Norge uten Europa. EU er der. Vi er velkomne og vi har fått en god avtale. For meg er det klart: Vi bør si ja. Vårt ja vil bety mer trygghet for velferd i Norge. Vårt ja vil bety mer trygghet for Norge i Europa. La oss bli med - for Norges skyld.